

**УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА**

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін  
імені Академіка УАН Івана Луцького**

**Робоча програма навчальної дисципліни  
Релігієзнавство**

**ВИБІРКОВА ДИСЦИПЛІНА**

Освітньо-професійні програми першого рівня вищої освіти  
за спеціальністю 041 «Богослов'я»

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри  
кандидат філософських наук,  
ліценціат теології

\_\_\_\_\_ О.І. Савчук

30.серпня 2018 р.

## ВСТУП

**Метою** викладання даної навчальної дисципліни є сприяння розвитку світоглядної, методологічної та комунікативної культури майбутніх фахівців, формування в них вміння у своїй професійній діяльності враховувати релігійні чинники поведінки людей, налагодження діалогу віруючих та невіруючих на основі збереження загальнолюдських духовних цінностей.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

- навчити студентів творчому мисленню;
- ознайомити з історією виникнення релігійних поглядів, становленням, розвитком, доктринами та релігійною практикою сучасних конфесій, їх впливу на історичний розвиток людства;
- сформувати стійкі світоглядні позиції.

**Результати навчання.** Згідно з вимогами освітньо-професійних програм першого рівня вищої освіти студенти повинні **знати**:

- основні тенденції розвитку сучасного релігієзнавства та історії релігій;
- зміст релігієзнавства, його історії, досягнути завдання, принципи й функції його основних складових;
- фундаментальні основи релігієзнавства.

### **вміти:**

- засвоїти світоглядно-гуманістичний зміст релігієзнавства, його людинотворчу природу;
- диференціювати основний зміст усіх розділів курсу;
- оволодіти коректним способом мислення щодо релігієзнавчих проблем, основними принципами та першоджерелами;
- досліджувати соціальні явища, використовуючи знання релігієзнавства, аналізувати основні процеси та явища зовнішнього та внутрішнього світу людини;
- формувати власну точку зору, спираючись на зв'язок релігієзнавства з дійсністю;
- визначати засоби перетворення дійсності за допомогою релігієзнавчого знання;
- аналізувати й обґрунтовувати філософські, соціальні, політичні та правові особливості українського релігійного і світського суспільного життя та української національної ідеї;
- застосовувати набуті знання при аналізі нагальних проблем сьогодення.

## ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ESTS – 5	Галузь знань 04 Богослов'я	Нормативна (за вибором студента)	
Кількість модулів – 2		Спеціальність 041 Богослов'я	Рік підготовки
	1-й		1-й
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти: бакалавр	Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5		Лекції	
		36 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	2 год.
		Лабораторні - Самостійна робота	
		66 год.	140 год.
		ПК:30	
Вид контролю: іспит			

*Примітка:* Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 54 до 96.

для заочної форми навчання – 1/8

### КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирибальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно. Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
55-64 бали	3 «задовільно»	D
50-54 бали	3 «достатньо»	E
35-49 балів	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

## МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, метод проектної роботи.

Діагностика (моніторинг і перевірка) результатів навчання здійснюється шляхом виконання студентами:

- 1) тестових завдань;
- 2) написанням есе;
- 3) презентацій і виступів на наукових заходах;
- 4) підсумкового екзамену у тестовій формі.

### • **Словесні**

*Розповідь-пояснення* використовується під час навчання студентів на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

*Бесіда* – це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати студента на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність студентів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

*Лекція* служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

### • **Наочні методи**

*Ілюстрація* – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

*Демонстрація* характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

• **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

## **Контроль**

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь студентів відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється через оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять,

виконання процесуальних документів на практичних заняттях, а також шляхом:

- проведення експрес-опитувань,
- тестування,
- підготовки доповідей і рефератів,
- написання самостійних і контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань та практичних навичок студентів і вміння застосовувати їх на практиці.

**Проміжний контроль** передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалу модулів і здійснюється в межах семестру наприкінці планового вивчення курсу.

**Підсумковий контроль** проводиться у формі іспиту після закінчення вивчення навчальної дисципліни.

## **ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

### **Змістовий модуль I.**

#### **Релігія як система знання людини про світ та про себе.**

#### **Національні релігії світу**

### **Тема 1. ЩО Є РЕЛІГІЯ. УВЕДЕННЯ ДО РОЗУМІННЯ РЕЛІГІЇ**

Історія формування поняття «релігія» та основних понять релігієзнавства. Основні визначення релігії. Релігія в системі культури. Релігія та світогляд.

Предмет релігієзнавства. Функції та роль релігієзнавства в сучасному світі. Цінність релігієзнавства для особи та суспільства. Релігієзнавство в системі людських свідомості й мислення.

Основні типи інтерпретацій та тлумачень релігії. Основні типи визначень релігії.

Специфіка релігійного відображення дійсності.

Соціальні, гносеологічні та психологічні коріння релігії. Основні елементи релігії. Релігійна свідомість та її рівні. Релігійні організації. Релігійний культ. Ілюзорно-компенсаторна, світоглядна регулятивна, інтегративна та інші функції релігії в світі й суспільстві.

Філософське обґрунтування релігії. Католицька філософія і теологія; соціальне вічення католицизму. Неотомізм (Ж.Марітен, Е.Жильсон) про співвідношення науки, філософії, релігії. Православна філософія. Проблема софіології (В.Соловйов, П.Флоренський, Л.Красавін). Неохристиянство (М.Бердяєв, Д.Мережковський, Л.Шестов). Протестантська філософія і теологія. Ортодоксальна теологія М.Лютера, Ж.Кальвіна. Неортодоксія К.Барта. Теорія деміфологізації християнства Р.Бульмана. Екзистенційна теологія П.Тілліха. “Безрелігійне християнство”. Д.Бонхоффера.

Релігія як – соціальне, психічне, психологічне, історичне, теологічне, філософське явище.

## **Тема 2. ВИНИКНЕННЯ РЕЛІГІЇ. ТИПОЛОГІЯ РЕЛІГІЙ**

Передумови виникнення релігії. Психологічні, духовні, соціальні й інші чинники виникнення релігії. Особливості релігійного світобачення та побудови картини світу. Природа релігійних проблем та змістів.

Специфіка релігії як системи знання про світ. Основні поняття і категорії релігійного знання. Системність релігійного знання.

Релігія та історичні форми єдності людей, еволюція релігії. Типи релігії. Походження релігії та первісних вірувань: фетишизм, тотемізм, магія, анімізм. Західний та східний типи релігійного знання та світобачення: порівняльний аналіз.

Періодизація в історії релігій світу. Типологія релігій.

## **Тема 3. РЕЛІГІЙНІ ВІРУВАННЯ ДАВНЬОГО СВІТУ: ФОРМИ ТА ЗМІСТ**

Елементи релігійного мислення та релігійного знання за часів Давнього світу. Первісні (примітивні) релігійні вірування та релігії. Форми первісних релігійних вірувань людини: фетишизм, магія, шаманство, тотемізм, анімізм й інші.

## **Тема 4. НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ**

Національні релігії, їх еволюція та особливість.

Індуїзм: історія виникнення, боги, зміст. «Бхагаватгіта» як канонічний текст індуїзму. Ведизм та брахманізм. Тантризм. Основні ідеї індуїзму.

Конфуціанство, його походження та еволюція. Основний зміст релігійної догматики конфуціанства: культ предків, створення ідеального суспільства, ідеал «повністю мудрої людини». Канонічні тексти конфуціанства.

Даосизм: історія виникнення, боги. Даоська канонічна література. Даосизм як релігія теорії та практики безсмертя. Магія та містика даосизму. Школи та напрямки даосизму. «Дао» як центральне поняття даосизму.

Синтоїзм, його походження та особливості. Сфера надприродного в синтоїзмі. Канонічна література. Етика синтоїзму. Еволюція синтоїзму.

Юдаїзм: історичні, соціальні, культурні причини його виникнення та еволюція. Культ Яхве та монотеїзм. Основні догмати юдаїзму. Сучасний юдаїзм. Юдаїзм в Україні.

Зороастризм – унікальність теорії, космології, “філософії” зороастризму. «Авеста» як канонічний текст зороастризму. Боги та божества зороастризму. Обрядово-культуова практика зороастризму.

### **Змістовий модуль II.**

### **Світові релігії. Релігія в сучасному світі**

## **Тема 5. СВІТОВІ РЕЛІГІЇ: БУДДИЗМ, ІСЛАМ**

Історичні та соціальні умови виникнення буддизму та його перетворення на світову релігію. Особа Будди Гаутама. Буддійський культ і релігійна організація /устрій/. Особливості буддійської релігійної догматики: вчення про людину та світ, вчення про чотири благородні істини, вчення про страждання, вчення про колесо сансари та про нирвану, про карму, про “переселення душ”. Канонічні тексти буддизму.

Основні напрямки (школи) в буддизмі: махаяна, хінаяна, тантризм, чань-буддизм, дзен-буддизм, ламаїзм (мантраяна) тощо.

Міжнародні буддійські організації та їх діяльність. Буддизм в Україні.

Історичні та соціальні причини й умови виникнення та формування ісламу. Аллах – бог ісламу. Особа Пророка Мухаммеда. Священне Писання Коран та Священний Переказ Сунна, їх зміст.

Основи віровчення та культу ісламу: релігійна догматика та культова практика. Практичні заповіді ісламу. Релігійні організації ісламу. Шаріат як праведний спосіб життя мусульманина.

Основні напрямки в ісламі: сунізм, шиїзм, суфізм.

Традиціоналізм та модернізм у сучасному ісламі. Ісламські об’єднання в Україні.

## **Тема 6. СВІТОВІ РЕЛІГІЇ: ХРИСТІЯНСТВО**

Історія становлення християнства: соціально-економічні та ідейні (релігійні і філософські) причини виникнення. Генезис образу Ісуса Христа.

Еволюція первісного християнства. Формування християнської догматики, культу та церковного устрою. Символ віри. Основні догмати християнства. Богословська та науково-історична оцінка первісного та раннього християнства.

Джерела віровчення християнства. Походження та склад “Біблії”. Уявлення про бога, світ, людину, про принципи соціального життя. Специфіка релігійної моралі.

Основні положення християнського віровчення та культу. Соціальна програма християнства. Моральна доктрина християнства. Таїнства християнства.

“Класичне” християнство в картині світу Середніх віків. Християнський релігійний світогляд. Природа й людина як творіння Бога. Вчення про універсальні сутність та природу Бога. Особливості теологічного світогляду та світосприймання. Проблема душі та тіла, віри та розуму. Проблема людської волі. Блаженний Августин (принцип “вірю, щоб зрозуміти”). Еріугена (принцип “віра шукає розум”). Руйнування “класичної” християнської картини світу Середніх віків епохою Реформації (Мартін Лютер).

Утворення та еволюція християнської Церкви.

Основні напрямки в християнстві: католицизм, православ'я, протестантизм; доктринальні та культові відмінності між ними.

Віровчення та організація католицизму. Еволюція католицизму. Інститут інквізиції. Чернечі ордени. Ватикан. Соціальна доктрина, та політична діяльність Ватикану. Католицькі партії та організації. Ліві та праві сили у католицизмі. Католицизм в Україні.

Віровчення та культ православ'я. Російське православ'я, його в історії російських суспільства, держави, культури. Еволюція православної ідеології в умовах соціалістичної дійсності. Традиціоналізм та модернізм у сучасному православ'ї.

Виникнення протестантизму як форми християнства доби Нового часу. Особливості його віровчення та культу. Основні напрямки протестантизму: лютеранство, кальвінізм, англіканство. Пізній протестантизм: методизм, баптизм, Свідки Єгови, п'ятидесятництво, методизм й ін. Протестантизм в Україні.

Поширення християнства на українських землях та хрещення Київської Русі. Перші історичні свідчення про християн в Київській Русі. Прийняття Володимиром християнської віри. Церква в Україні: історія, сучасність.

## **Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

Вітчизняне релігієзнавство як ланка світової духовної культури. Історичні та культурні особливості формування української релігійної думки.

Особливості, основні етапи та проблеми вітчизняного релігієзнавства: загальна характеристика. Характерні риси й особливості української релігійної духовності. Особливості теоретичних пошуків вітчизняного релігієзнавства в залежності від суспільно-історичного контексту.

Провідні літературні джерела та ідеї релігійності часів Київської Русі. Релігійна духовність України доби Відродження та Нового часу. Релігійні ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах (М.В.Гоголь, Т.Г.Шевченко, І.Франка й ін.). Особливості розвитку української релігійної духовності у ХХ ст.

Розвиток релігійної думки в Україні як складова української духовної культури.

Зв'язок розвитку релігійних ідей в Україні із духовними та суспільно-політичними процесами в країні. Культурне та соціальне значення релігійної спадщини для розвитку сучасного українського суспільства.

## **Тема 8. ГЕНЕЗИС ПРИНЦИПІВ РЕЛІГІЙНОСТІ ЗАХІДНОЇ КУЛЬТУРИ ПРОТЯГОМ ЇЇ ІСТОРІЇ. “НЕКЛАСИЧНІ” РЕЛІГІЯ ТА РЕЛІГІЙНІСТЬ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**



Генезис принципів релігійності західної культури як історія метафізичного бунту людини проти світобудови, його (бунту) форми та зміст за історичними епохами. Особливості стосунків людини та Бога за доби Новітнього часу.

Зміна парадигми мислення людини в світі ХХ ст.: народження “некласичного” підходу до розуміння світу і людини, і Бога.

“Некласична” релігія та “некласична” релігійність людини доби Новітнього часу.

Потойбічний світ ХХ століття. Модернізація ідеї Бога.

Криза традиційної релігійності та розповсюдження неканонічних (“позасповідальна релігійність“, “езотерична культура“, “неомістицизм“, “нові релігії“, “деідеологізована віра“ тощо) релігій: Міжнародне товариство свідомості Кріпни, “Церква уніфікації”, “Братство Граля“, “Рух Ісуса”, “Церква сатани”, Культ Вуду, Культ Растафарі, “Церква Сайєнтології“ й інші.

Проникнення нетрадиційних релігій в Україну.

## ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	с	с.р.		л	п	с	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
<b>Змістовий модуль 1. Релігія як система знання людини про світ та про себе.</b>										
<b>Національні релігії світу</b>										
<b>Тема 1.</b> Що є релігія. Уведення до розуміння релігії.	16	4		2	8	17	2			15
<b>Тема 2.</b> Виникнення релігії. Типологія релігій.	12	4		2	6	15				15
<b>Тема 3.</b> Релігійні вірування Давнього світу: форми та зміст.	12	4		2	6	17	2			15
<b>Тема 4.</b> Національні релігії: індуїзм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм, юдаїзм, зороастризм.	12	4		2	6	15				15
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>50</b>	<b>16</b>		<b>8</b>	<b>26</b>	<b>64</b>	<b>4</b>			<b>60</b>
<b>Змістовий модуль 2. Світові релігії. Релігія в сучасному світі</b>										
<b>Тема 5.</b> Світові релігії: буддизм, іслам.	16	4		2	10	22	2			20
<b>Тема 6.</b> Світові релігії: християнство.	16	4		2	10	20				20
<b>Тема 7.</b> Генезис принципів релігійності західної культури протягом її історії. “Некласичні” релігія та релігійність в сучасному світі.	18	6		2	10	22	2			20

релігієзнавства									
<b>Тема 8. Особливості вітчизняної релігійної історії та культури.</b>	20	6		4	10	20			20
<b>ПК</b>			<b>30</b>						
<b>Разом за змістовим модулем2.</b>	<b>70</b>	<b>20</b>		<b>10</b>	<b>40</b>	<b>86</b>	<b>4</b>		<b>2</b>
<b>Усього годин</b>	<b>150</b>	<b>36</b>	<b>30</b>	<b>18</b>	<b>66</b>	<b>150</b>	<b>8</b>		<b>2</b>
									<b>140</b>

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

### *Основна література*

1. Академічне релігієзнавство: Підр. / За ред. Колодного А. – К., 2016. – 862 с.
2. Бублик С. Релігієзнавство: Навч. пос. – К., 2015.
3. Гараджа В. Социология религии. – М., 2014.
4. Гараджа В. Религиоведение. – М., 2013.
5. Ерышев А. Религиоведение: Уч. пос. – К., 2017.
6. История и теория атеизма. Уч. пос. для философ. ф-ов. / Под ред. Новикова М.П. – М., 2012.
7. Ислам: энциклопедический словарь. – М., 2015.
8. Історія релігії в Україні. / За ред. Колодного А., Яроцького П. – К., 2013.
9. Калінін Ю., Харьковченко С. Релігієзнавство: Підр. – К., 2014.
10. Калінін Ю. Релігієзнавство. – К., 2015.
11. Католицизм: словарь. – М., 2014.
12. Кудрявцев В. Лекции по истории религии и свободомыслия. – Мн., 2012.
13. Лестер Л. Религиозные традиции мира. – М., 2012.
14. Лекции по истории религии: Уч. пос. – СПб., 2013.
15. Миркина З., Померанц Г. Великие религии мира. – М., 2015.
16. Народы и религии мира. Энциклопедия. / Гл. ред. Тишков В. – М., 1998.
17. Православие: словарь – М., 1988.
18. Протестантизм: словарь – М., 1990.
19. Павлов С. і ін. Географія релігій. Навч. пос. – К., 2016.
20. Радугин А. Введение в религиоведение: теория, история и современные религии. – М., 1999.
21. Религии мира. Справочное изд. – М., 1996.
22. Религиоведение: Учебный словарь-минимум. – М., 1998.
23. Религия и общество. Хрестоматия – М., 1996.
24. Релігієзнавство: Навч. пос. / За ред. Бублика С. – К., 1998.
25. Релігієзнавство: Підр. / За ред. Лубського В., Теренка В. – К., 2010.
26. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія / За ред. Колодного А., Лобовика Б. – К., 2015.

27. Степовик Ю. Релігії світу. – К., 1993.
28. Тихонравов Ю. Религии мира. – М., 1996.
29. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1988.
30. Угринович Д. Психология религии. – М., 1986.
31. Угринович Д. Введение в религиоведение. – М., 1995.
32. Христианство. Словарь. / Под ред. Митрохина Л. – М., 1994.
33. Христианство. Энциклопедический словарь: в 3-х тт. / Ред. Аверинцев С. и др. – М., 1995.
34. Щёкин Г. Религии в истории народов мира. – М., 1988.
35. Яблоков И. Религиоведение. – М., 1998.

*Додаткова література*

1. Абдулов Е. История древних религий. – М., 1979.
2. Абулия Ал-Іаудуді. Спосіб життя в ісламі. – Львів, 1995.
3. Азаркин Н.Н. Возрождение религии в Украине. – М., 1991.
4. Антонова О. Католицизм и искусство в 20 в. – М., 1986.
5. Аринин Е. Философия религии. Принципы сущностного анализа. – Архангельск, 1998.
6. Арну А. История инквизиции. – СПб., 1995.
7. Артеменко И.И., Моця А.П. Боги созданы людьми. – К., 1989.
8. Бабій М.Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення. – К., 1994.
9. Бадж У. Египетская религия. Египетская магия. – М., 1996.
10. Балагушкин Е.Г. Критика современных нетрадиционных религий. – М., 1984.
11. Баркер А. Новые религиозные движения. – СПб., 1997.
12. Беленький М.С. О мифологии и философии Библии. – М., 1977.
13. Белов А.В. Обвиняемые в ереси. – М., 1973.
14. Белов А.В. Секты, сектанство, сектанты. – М., 1978.
15. Бергсон П. Два источника морали и религии. – М., 1990.
16. Берзин А. Тибетский буддизм: история и перспективы развития. – М., 1992.
17. Берри Г. Во что они верят. – М., 1994.
18. Бессолова С.С. Религиозные представления скифов. – К., 1983.
19. Бессонов М.Н. Православие в наши дни. – М., 1990.
20. Библиейская энциклопедия. – М., 1990.
21. Библия: Книги Священного писания Старого и Нового завета. – М., 1989.
22. Боа К. Лабиринты веры. – М., 1992.
23. Бовков К.В., Шевцов Е.В. Символ и духовный опыт православия. – М., 1996.
24. Бодак В. Релігійна обрядовість в її соціальних виявах. – К., 2000.
25. Борунков Ю.Ф. Структура религиозного сознания. – М., 1976.
26. Буддизм: словарь атеиста. / Под ред. Жуковского Н.Л. – М., 1992.
27. Буддийский взгляд на мир. – СПб., 1994.

28. Бутинова М.С. Как возникла религия. – М., 1977.
29. Валько В. Первісне християнство. – Львів, 1997.
30. Васильев Л.С. История религий Востока: Учебн. пос. – М., 1988.
31. Васильев Л.С. Культы, религии, традиции в Китае. – М., 1970.
32. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. – М., 1990.
33. Великович Л. Католицизм в современном мире. – М., 1988.
34. Гараджа В.И. Социология религии. – М., 1995.
35. Гараджа В.И. Протестантизм. – М., 1971.
36. Гече Г. Библейские истории. – М., 1990.
37. Глаголев В. Религиозно-идеалистическая культурология. – М., 1985.
38. Глаголев В.С. Религиозный модернизм и культура. – М., 1988.
39. Головащенко С. Історія християнства. – К., 1999.
40. Григулевич И. Инквизиция. – М., 1985.
41. Гринько В. Велике Біле Братство як нерелігійний феномен. – К., 1998.
42. Грюнбаум Г. Классический ислам. – М., 1986.
43. Гуревич В. Мистицизм против человека. – М., 1987.
44. Гурман Б. Современная католическая философия. – М., 1988.
45. Дамаскин И. Точное изложение православной веры. – М., 1992.
46. Дао и даосизм в Китае. – М., 1982.
47. Да скроется тьма. Французские материалисты. 18 в. об атеизме, религии, церкви. – М., 1976.
48. Девятова С.В. Христианство и наука: от конфликтов к конструктивному диалогу. – М., 1999.
49. Дейвіс Б. Вступ до філософії релігії. – К., 1996.
50. Джеймс В. Многообразие религиозного опыта. – СПб., 1992.
51. Джусани Л. Христианство как вызов. – М., 1993.
52. Доля В.Е. Иллюзия духовности (о превратном характере религиозного мировоззрения). – Львов, 1985.
53. Донини А. У истоков христианства. – М., 1985.
54. Дробницкий О.Г. Понятие морали. – М., 1974.
55. Дудуар Н., Филипович Л. Нові релігійні течії: український контекст. – К., 2000.
56. Ерасов Б.С. Культура, религия и цивилизация на Востоке. – М., 1990.
57. Еланский В. Иудейский клерикализм и сионизм. – К., 1988.
58. Єленський В. Державно-церковні взаємини на Україні (1917-1990). – К., 1991.
59. Еремеев Д.С. Ислам: образ жизни и мышления. – М., 1990.
60. Жданов Н.В., Игнатенко А.А. Ислам на пороге XXI века. – М., 1989.
61. Зеленский Ф.Ф. Древнегреческая религия. – К., 1993.
62. Зоц В.А. Культура. Религия. Атеизм. – М., 1982.
63. Журавский А.В. Христианство и ислам: культурные проблемы диалога. – М., 1990.
64. Іван Павло II. Енцикліка. “Віра і розум”. – К., 2000.
65. Игнатович Л. Буддизм в Японии. – М., 1988.
66. Из истории суфизма. – Ташкент, 1991.

67. Иллюстрированная история религии. В 2-х т. – М., 1992.
68. Инжеевський Ю.Ф. Релігійні свята православ'я. – К., 1981.
69. Индуизм: традиции и современность. – М., 1988.
70. Ионов А.И. и др. Современный ислам: человек и общество. – М., 1991.
71. Історія Православної Церкви в Україні. – К., 1997.
72. Історія Церкви та релігійної думки в Україні. В 3-х т. – К., 1994.
73. История суеверий и волшебства от древности до наших дней. – К., 1993.
74. Калинин Ю. Модернизм русского православия. – К., 1988.
75. Капустин Н.С. Особенности эволюции религии. – М., 1984.
76. Карсавин Л.П. Монашество в Средние века. – М., 1992.
77. Каутский К. Происхождение христианства. – М., 1990.
78. Кимелев Ю.Н. Философия религии. – М., 1998.
79. Кимелев Ю.А. Современная западная философия религии. – М., 1998.
80. Клибанов А. Религиозное сектанство в прошлом и настоящем. – М., 1980.
81. Клибанов А.И., Митрохин Л.Н. Крещение Руси: история и современность. – М., 1988.
82. Колодний А. Феномен релігії. – К., 1999.
83. Колодний А.М Атеїзм як форма світоглядного знання і самосвідомості особи. – К., 1984.
84. Колодний А., Филипович Л. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. – Львів, 1996.
85. Косидовский З. Библейские сказания. – М., 1990.
86. Корнев В.И. Буддизм – религия Востока. – М., 1990.
87. Корнев В. Невидимые парадоксы религии и культуры. – М., 1992.
88. Коростовцев М.А. Религия Древнего Египта. – М., 1976.
89. Кочетов А. Критика мировоззренческих основ буддизма. – М., 1980.
90. Крещение Руси в трудах русских и советских историков. – М., 1988.
91. Критика философской апологии религии. – К., 1996.
92. Крывелев И.А. Библия: историко-философский анализ. – М., 1985.
93. Кудрявцев В. Лекции по истории религии и свободомыслия. – М., 1998.
94. Курбатов Г. Христианство. – Л., 1988.
95. Курочкин П.К. Эволюция современного православия. – М., 1971.
96. Липинський В. Релігія і Церква в історії України. – К., 1993.
97. Лобовик Б.А. Религиозное сознание и его особенности. – К., 1986.
98. Лобовик Б. Православие и современность. – К., 1988.
99. Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994.
100. Любашенко В. Історія протестантизму в Україні. – К., 1996.
101. Лысенко В. Опыт введения в буддизм: ранняя буддистская философия. – М., 1997.
102. Мануйлова Д. Социальные функции религии. – М., 1975.
103. Мартин Уастер. Царство культов. – СПб., 1992.
104. Марченков В.Г. Начала православия. – М., 1991.
105. Мгедлов Католицизм. – М., 1980.
106. Мень А. Истоки религии. – М., 1991.

107. Миркина З., Померанц Г. Великие религии мира. – М., 1995.
108. Митрохин Л. Религии «нового века». – М., 1985.
109. Мищеряков А. Древняя Япония. Буддизм и синтоизм. – М., 1988.
110. Мораморко М. Масонство в прошлом и настоящем. – М., 1985.
111. Никонов К.И. Религиозные концепции человека. – М., 1986.
112. Никонов К. Критика антропологического обоснования религии. – М., 1989.
113. Овсиенко Ф. Эволюция социального учения католицизма. – М., 1987.
114. Панова Ф.Ф. и др. Жизнь Мухаммеда. – М., 1990.
115. Парнов Е. Трон Люцифера: Критические очерки магии и оккультизма. – М., 1991.
116. Паскаль Б. Думки про релігію. – Львів, 1995.
117. Пащенко В. Православ'я в новітній історії України. – Полтава, 1997.
118. Пиотровский М.Б. Коранические сказания. – М., 1991.
119. Писманик М.Г. Индивидуальная религиозность. – М., 1989.
120. Принс Д. Вера как образ жизни. – М., 1993.
121. Покровский Д. Словарь церковных терминов. – М., 1995.
122. Поснов М.Э. История христианской церкви. – К., 1991.
123. Православ'я в Україні. – К., 1997.
124. Пупар П. Церковь и культура. – М., 1993.
125. Рассел Б. Почему я не христианин. – М., 1987.
126. Рашкова Р. Ватикан и современная культура. – М., 1989.
127. Религия, атеизм и современная культура. – Л., 1989.
128. Религия и секуляризм на Востоке. – М., 1993.
129. Религия в век НТР: Сб. ст. / Под ред. Гараджи В.И. – М., 1979. – 85 с.
130. Религия в истории культуры. – М., 1993.
131. Религия и секуляризм на Востоке. – М., 1993.
132. Религиозная обрядность: содержание, эволюция, оценки. – К., 1988.
133. Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості. – К. – Тернопіль, 2000.
134. Рогозин П. Существует ли загробная жизнь. – М., 1989.
135. Рокотова Н. Основы буддизма. – М., 1991.
136. Рудой В.И., Островская Е.П. Классическая йога. – М., 1992.
137. Рыбаков Б.А. Язычество Древней Руси. – М., 1987 – 783 с.
138. Савельев В.Н. Свобода совести: история и теория. – М., 1991.
139. Савичева Е.М. Арабский халифат Возникновение и распространение ислама: Учебн. пос. – М., 1996.
140. Свенцицкая И.С. Раннее христианство: страницы истории. – М., 1988.
141. Свенцицкая И. От общины к церкви. – М., 1985.
142. Свободомыслие и атеизм в древности, в Средние века и в эпоху Возрождения. / Под ред. Сухова А.Д. – М., 1986. – 285 с.
143. Сенченко М.С. Православ'я на Україні. – К., 1994. – 342 с.
144. Скибицкий М. Бог и верующие ученые – М., 1976.
145. Социальные идеи христианства в 20 в. – М., 1989.
146. Степовик Д. Релігії світу. – К., 1993.

147. Сумерки богов. – М., 1990.
148. Сухов А.Д. Религия в истории общества. – М., 1979.
149. Тагиуризина З. Идеи свободомыслия в истории культуры. – М., 1989.
150. Танасе А. Культура и религия. – М., 1987.
151. Тихомирова Л. Религиозно-философские основы истории. – М., 1998.
152. Ткачева А.А. «Новые религии» Востока. – М., 1991 – 216 с.
153. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1990 – 621 с.
154. Торчинов Е. Религии мира. – СПб., 1998.
155. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. – К., 1998.
156. Християнство і духовність. – К., 1998.
157. Християнство і особа. – К.-Тернопіль, 2000.
158. Чельцов М. Христианское мирозерцание. – М., 1997.
159. Чертихин В.Е. У истоков религии. – М., 1997 – 96 с.
160. Чертков А.Б. Чем утешает религия? – М., 1975.
161. Чертков А.Б. Культ и его роль в религии. – М., 1975.
162. Чмыхов И. Истоки язычества Руси. – К., 1990.
163. Шахнович М.И. Библия в современной борьбе идей. – Л., 1988.
164. Шахнович М. Тайна Бога: глобальные проблемы современности и модернизация идеи бога. – К., 1990.
165. Шифман И.Ш. Ветхий завет и его мир. – М., 1987.
166. Штаерман Е.М. Социальные основы религии Древнего Рима. – М., 1987.
167. Щанов Я. Русское православие: вехи истории. – М., 1985.
168. Эррикер К. Буддизм. – М., 1999.
169. Яковлев Е. Искусство и мировые религии. – М., 1985.